

BOLALARDA PNEVMONIYA

Gazieva A. S.

Toshkent tibbiyot akademiyasi,
Oilaviy tibbiyotda bolalar kasalliklari kafedrasida assistenti,

Togaev M. Q.

Toshkent tibbiyot akademiyasi,
Oilaviy tibbiyotda bolalar kasalliklari kafedrasida assistenti,

Karimdjanov I. A.

Toshkent tibbiyot akademiyasi,
Oilaviy tibbiyotda bolalar kasalliklari kafedrasida mudiri
dr.ilhomjon@mail.ru

Annotatsiya

Ushbu maqola bolalardagi pnevmoniya, uning sabablari, belgilari, oldini olish strategiyasi va davolash usullari haqida umumiy ma'lumot berishga qaratilgan. Pnevmoniya-bu butun dunyo bo'ylab millionlab bolalarga ta'sir qiladigan, sezilarli kasallik va o'limga olib keladigan muhim respirator infeksiya. Pnevmoniyaning turli jihatlarini tushunib, uning bolalar salomatligiga ta'sirini kamaytirish uchun faol choralar ko'rish mumkin.

Kalit so'zlar: pnevmoniya, bolalar, nafas yo'llari infeksiyasi, emlash, xavf omillari, davolash, oldini olish.

Annotation

This article aims to provide an overview of pneumonia in children, its causes, symptoms, prevention strategies and treatments. Pneumonia is an important respiratory infection that affects millions of children around the world, causing significant illness and death. By understanding the various aspects of pneumonia, active steps can be taken to reduce its impact on children's health. **Keywords:** pneumonia, children, respiratory infection, vaccination, risk factors, treatment, prevention.

Аннотация

Эта статья призвана дать обзор пневмонии у детей, ее причин, симптомов, стратегий профилактики и методов лечения. Пневмония-это серьезная респираторная инфекция, от которой страдают миллионы детей во всем мире, что приводит к значительным заболеваниям и смерти. Понимая различные аспекты пневмонии, можно предпринять активные шаги, чтобы уменьшить ее влияние на здоровье детей.

Ключевые слова: пневмония, дети, респираторная инфекция, вакцинация, факторы риска, лечение, профилактика.

Ushbu maqolani tuzish uchun ilmiy adabiyotlarni, shu jumladan ekspertlar tomonidan ko'rib chiqilgan maqolalarni, tibbiy jurnallarni va nufuzli onlayn manbalar keng ko'rib chiqildi. Jahon Sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazlari (CDC) kabi ishonchli manbalardan olingan ma'lumotlarni tahlil qilindi. E'tibor bolalardagi pnevmoniya haqida dolzarb va dalillarga asoslangan ma'lumotlarni taqdim etish edi [1, 2, 3].

Пневмония - bu har qanday yoshdagi bolalarda, uchraydigan keng tarqalgan va jiddiy nafas yo'llari yalliglanishi kasalligidir. Ko'p yillar davomida bolalarda pnevmoniyaning sabablari, xavf omillari, oldini olish strategiyasi va davolash usullarini tushunish uchun keng qamrovli tadqiqotlar o'tkazildi [4, 5, 6, 7]. Bolalarda pnevmoniyani atroflicha o'rganish kop yillardan beri amalga oshiriladi.

Dastlabki kuzatuvlar va kashfiyotlar natijasida pnevmoniya 19-asrning oxirida bolalar o'limining asosiy sababi sifatida tan olingan. Uilyam Osler va Robert Koch kabi shifokorlarning kuzatuvlari kasallikni erta tushunishga yordam berdi.

20-asrning boshlarida mikrobiologiyaning rivojlanishi pnevmoniya uchun mas'ul bo'lgan o'ziga xos patogenlarni, shu jumladan Streptococcus pneumoniae (pneumococcus), Haemophilus influenzae va Mycoplasma pneumoniae kashfiyotiga olib keldi [1, 3, 8, 9].

20-asr o'rtalarida vaktsinalarning rivojlanishi va keng qo'llanilishi bolalarda pnevmoniyaning oldini olishda muhim rol o'ynadi. 2000 yilda pnevmokokk konjugat vaktsinasini (PCV) joriy etish pnevmokokk pnevmoniya bilan kasallanishni kamaytirishda ayniqsa samarali bo'ldi [1, 2, 3, 16].

Epidemiologik tadqiqotlar bolalar pnevmoniyasi haqida muxim tushunchalarni berdi. Jahon Sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) va boshqa tashkilotlar bolalarda pnevmoniya bilan bog'liq global kasallanish, o'lim va xavf omillarini baholash uchun keng ko'lamli tadqiqotlar o'tkazdilar [1, 3, 7].

Klinik tadqiqotlar va davolash bo'yicha izlanishlar bolalar pnevmoniyasini davolashning turli strategiyalarining ishlab chiqilishini taminladi. Ushbu sinovlar bolalarda pnevmoniyani boshqarish, shu jumladan antibiotiklardan to'g'ri foydalanish bo'yicha dalillarga asoslangan ko'rsatmalarni yaratishga yordam berdi [9, 11, 13, 14].

Pnevmoniyani oldini olishda keng qamrovli tadqiqotlar samarali profilaktika choralarni aniqlashga qaratilgan. Bularga emizishni rag'batlantirish, to'g'ri ovqatlanishni ta'minlash, toza suv va sanitariya sharoitlaridan foydalanishni yaxshilash va ichki havoning ifloslanishini kamaytirish kiradi [3, 5, 7, 10]. .

20-asr oxirida OIV/OITS epidemiyasining paydo bo'lishi bolalalar pnevmoniyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqotlar bolalarda OIV infeksiyasi va pnevmoniya o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganib chiqdi, bu esa OIV bilan kasallangan yoki OITS bilan kasallangan bolalarda oldini olish va davolash strategiyasini takomillashtirishga olib keldi [3, 10].

Hozirgi tadqiqot ishlari bolalardagi pnevmoniyani tushunishda bilimdagi kamchiliklarni bartaraf etishda davom etmoqda. Bunga rivojlanayotgan patogenlarning ta'sirini o'rganish, yangi vaktsinalarning samaradorligini baholash, mezbon-patogenlarning o'zaro ta'sirini o'rganish va yangi diagnostika vositalarini ishlab chiqish kiradi [2, 3, 10].

Umuman olganda, bolalarda pnevmoniyani o'rganish vaqt o'tishi bilan rivojlanib, profilaktika strategiyalari, diagnostika usullari va davolash usullari yaxshilandi. Tibbiyot fanidagi doimiy tadqiqotlar va yutuqlar bolalar pnevmoniyasining yanada kamaytirishga va davolash samarasini oshirishga qaratilgan.

Pnevmoniya - bu o'pkaning yallig'lanishi bolib, infeksiyalar tomonidan chaqiriladi va har qanday yoshdagi bolalarga uchraydi. Malumki, pnevmoniya butun dunyo bo'ylab, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda bolalarda kasallik va o'limning asosiy sababidir [2, 3, 5, 7].

Sabablari

Bolalardagi pnevmoniyaga turli omillar, jumladan bakterial, virusli yoki zamburugli infeksiyalari sabab bo'lishi mumkin. Bolalardagi pnevmoniyaning keng tarqalgan sabablaridan biri bu virusli infeksiyalar bo'lib, nafas olish sinsitial virusi (RSV) va gripp asosiy patogenlar hisoblanadi. Bakterial pnevmoniyaga ko'pincha *Streptococcus pneumoniae* xam sabab bo'ladi, ammo *Haemophilus influenzae* va *Staphylococcus aureus* kabi boshqa bakteriyalar ham etiologic factor bo'lishi mumkin. Zamburugli pnevmoniya kamroq uchraydi va odatda immuniteti zaif bolalarga aniqlanadi [3, 5, 7, 10, 12].

Belgilari

Bolalardagi pnevmoniya belgilari bolaning yoshiga, infeksiya turiga va kasallikning og'irligiga qarab farq qilishi mumkin. Umumiy belgilar va xos belgilariga quyidagilar kiradi:

- Balg'am yoki shilimshiq ishlab chiqarishi mumkin bo'lgan yo'tal.
- Tez yoki qiyin nafas olish.
- Isitma.
- Ko'krak og'rig'i yoki noqulaylik.
- Xirillash yoki shovqinli nafas olish.
- Holsizlik yoki letargiya.
- Ishtahani yo'qolishi.
- Tirnoqlarning saxtini rangi kokarishi (kislородlanish belgisini pasayishi).

Tashxis

Pnevmoniyani aniqlash uchun shifokor odatda boladagi kasallik belgilarini baholaydi, fizikal tekshiruv o'tkazadi va ko'krak qafasi rentgenogrammasi, umumiy qon analizlari yoki balg'am turlarini aniqlash kabi qo'shimcha testlarni buyurishi mumkin. Ushbu tekshiruvlar infeksiyaning mavjudligini, mikroorganizm turini va o'pkaning zararlanish darajasini aniqlashga yordam beradi [3, 5, 14].

Davolash

Bolalarda pnevmoniyani davolash kasallikning asosiy sababi va og'irligiga bog'liq. Viruslar keltirib chiqaradigan engil holatlar dam olish, suyuqlik va isitma va og'riqni simptomatik davolash bilan bartaraf etiladi va muammo o'z-o'zidan hal qilinishi

mumkin. Bakterial pnevmoniya odatda antibiotiklarni talab qiladi, va bunda aminopenicillinlar, cefalosporinlar, makrolidlar bola vazniga mg/kg mos ravishda qollaniladi, zamburuglar pnevmoniyasi esa antifungal dorilar bilan davolanadi. Kasalxonaga yotqizish og'ir holatlarda, ayniqsa bola juda yosh bo'lsa (2 oygacha), nafas olish qiyin bo'lsa, tana xarorati yoqori bolsa, yoki boshqa murakkablashtiruvchi belgilar kuzatilsa, zarur bo'lishi mumkin. Bunday hollarda vena ichiga antibiotiklar va qo'llab-quvvatlovchi dori-darmonlar, shu jumladan kislorodli terapiya qo'llanilishi mumkin [2, 3, 5, 13, 15].

Oldini olish

Bolalarda pnevmoniyaning oldini olish bir necha choralarni o'z ichiga oladi:

- Bolalarga tavsiya etilgan vaktsinalarni, shu jumladan Haemophilus influenzae turi b (Hib), pnevmokokk, ko'kyo'tal (ko'k yo'tal) va grippga qarshi emlashni ta'minlash.
 - Muntazam ravishda qo'l yuvishni rag'batlantirish, yo'talish yoki aksirish paytida og'iz va burunni yopish va kasal odamlar bilan yaqin aloqada bo'lmaslik.
 - Bola hayotning dastlabki olti oyida faqat emizishni rag'batlantirish, chunki ona suti infeksiyalardan himoya qilishga yordam beradigan muhim antitanachalar va ozuqa moddalarini beradi.
 - Ekologik xavf omillarini, jumladan tamaki tutuni ta'sir qilishdan saqlanish bu borada bolalarni tutundan uzoqroq tutish, chunki bu nafas olish yo'llari infeksiyalari xavfini oshiradi.
 - Noto'g'ri bolani ovqatlanishning oldini olishda, to'yib ovqatlanmaslikni va ortigi bilan ovqatlanishni bartaraf etish va bolalar uchun etarli ovqatlanishni ta'minlash, chunki to'yib ovqatlanmagan bolalar infeksiyalarga ko'proq moyil boladi, ortigi bilan ovqatlangan bolalarda esa semizlikka moyillik paydo boladi.
- Pnevmoniya butun dunyo bo'ylab bolalar sog'liqi uchun muhim muammo bo'lib qolmoqda. Emlash Streptococcus pneumoniae va Haemophilus influenzae b turi (Hib) kabi ba'zi bakteriyalar keltirib chiqaradigan pnevmoniyaning oldini olishda hal qiluvchi rol o'ynaydi [16].

Bolalar muntazam sog'liqni saqlashning bir qismi sifatida tavsiya etilgan emlashlarni olishlarini ta'minlash juda muhimdir.

Profilaktika choralariga emlash, ekologik salbiy tasirlar va sigaret tutuni salbiy ta'sirini bartaraf etish va mustahkam immunitet tizimi uchun etarli ovqatlanish, qo'l

yuvish, yaxshi gigiena qoidalariga rioya qilish kiradi. Pediater shifokorlar pnevmoniyaning belgilari, kechishi va asoratlari, davolash to'g'risida axoli orasida keng ma'lumot berishlari kasallikni erta tashxislash va tezkor davolanish chora-tadbirlarini amalga oshirilishiga olib keladi [3, 5,7, 9, 16].

Xulosa

Pnevmoniya bolalar salomatligiga, ayniqsa, godak bolalarning salomatligiga katta xavf tug'diradi. Sa'y-harakatlar sog'liqni saqlash imkoniyatlarini yaxshilash, erta kasallikni tashxislash, samarali davolash, reabilinatsiya, ambulatory nazorat, emlashni rag'batlantirish va ekologik xavf omillarini kamaytirishga qaratilishi kerak. Pnevmoniyaning dastlabki belgilarini erta aniqlash va zudlik bilan tibbiy yordamga murojaat qilish kerak.

Profilaktika choralari va erta kasallikni aniqlash va samarali davolashga ustuvor ahamiyat berib sog'liqni saqlash sohasi mutaxassislari, tadqiqotchilar o'rtasida doimiy tadqiqotlar va hamkorlikdagi harakatlar zarur.

Adabiyotlar.

1. Chan JY, Stern DA, Guerra S, Wright AL, Morgan WJ, Martinez FD. Pneumonia in childhood and impaired lung function in adults: a longitudinal study. *Pediatrics*. 2015; 135: 607–16. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-3060>
2. United Nations Children's Fund. 2020. Pneumonia. Available at: <https://data.unicef.org/topic/childhealth/pneumonia/>
3. Community-acquired pneumonia in children: prevalence, diagnosis, treatment and prevention // *Scien.-pract. program*. - M.: Original maket, 2011. - 64 p.
4. *Clinical pharmacology: national guidelines* / Ed. Yu. B. Belousova, V. G. Kukes, V. K. Lepakhina and others. - M.: GEOTAR-Media, 2009. - 976 p.
5. Order of the Ministry of Health of the Russian Federation dated December 29, 2012 No. 1658n "On approval of the standard for specialized medical care for moderate pneumonia".
6. Berce V, Tomazin M, Gorenjak M, Berce T, Lovrenčić B. The usefulness of lung ultrasound for the aetiological diagnosis of community-acquired pneumonia in children. *Scientific Reports* 2019; 9(1): 17957.

7. KarimdjanoV I.A., Fayzieva U.R. Genetic Predisposition To Out-Of-Hospital Pneumonia In Children: A Modern Interpretation Of The Problem. The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research, 2021 3(05), 51-57
8. Geppe N.A., Rozinova N.N., Kozlova N.V. Rational antibacterial therapy for community-acquired pneumonia in children // Klin. urgentped. - 2015. - V. 1, No. 1. - P. 24.
9. KarimdjanoV I.A., Abdullaeva D.T., Fayzieva U.R., Modern view: coronavirus and bacterial pneumonia. *Pediatrics*.2022;1(1):363-369
10. Gunaratnam LC, Robinson JL, Hawkes MT. Systematic Review and Meta-Analysis of Diagnostic Biomarkers for Pediatric Pneumonia. *J Pediatric Infect Dis Soc* 2021; 10:891.
11. Kuitunen I, Jaaskelainen J., Korppi M, Renko M. Antibiotic Treatment Duration for Community-Acquired Pneumonia in Outpatient Children in High-Income Countries—A Systematic Review and Meta-Analysis. *Clin Infect Dis*. 2023;76(3):1123-1128.doi:10.1093/cid/ciac374
12. Korppi M. Antibiotic therapy in children with community-acquired pneumonia. *Acta Paediatr* 2021; 110:3246–50.
13. Leung A.C., Wong A.H., Hon K.M. Recent Pat Inflamm Allergy Drug Discov. 2018; 12(2):136-144 doi: 10.2174/1872213X12666180621163821
14. Williams DJ, Creech CB, Walter EB, et al. Short- vs standard-course outpatient antibiotic therapy for community-acquired pneumonia in children: the SCOUT-CAP randomized clinical trial. *JAMA Pediatr* 2022; 176:253–61.
15. Kurbanova M. R., Shamsiev F.M., Musajanova R.A. Modern approaches to the selection of protected cephalosporins III for therapy of community-acquired pneumonia in children. *Europ. J of Molec and Clin Med*. 2020; 7(3): 3008-3014
16. KarimdjanoV I.A., Shomansurova E.A., Madraximov P.M. Modern approaches to the treatment of pneumonia in young children who are vaccinated and not vaccinated against pneumococcal infection. *Pediatrics*. 2023;1(1):333-343.